

Hər il olduğu kimi, bu il də "Əkinçi" qəzetiinin nəşrə başlığı - 22 iyul tarixi Milli Mətbuat Günü kimi qeyd olunacaq.

Bununla bağlı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev "Azərbaycan milli mətbuatının 150 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında" Sərəncam imzalayıb. Sərəncamın imzalanması

Prezident İlham Əliyevin Azərbaycan mətbuatına göstərdiyi diqqət və qayğıının, jurnalistlərə hörmətinin, böyük dəyərinin nəticəsidir. Bu hal jurnalistlərin peşə fəaliyyətini daha səmərəli, keyfiyyətli və əzmlə həyata keçirməsinə stimul yaradır.

Təbii ki, hər bir azad, demokratik dövləti mətbuatsız təsəvvür etmək qeyri-mümkündür. Beynəlxalq media ekspertləri tərəfindən o fikir vurğulanır ki, müasir dünyada azad medianın fealiyyəti hər bir ölkənin səviyyəsini göstərir. Diger tərəfdən mətbuat ölkələrdə cəmiyyətlərin inkişafına, insanların ümumi dünyagörüşünün formalaşmasına təsir göstərir, qayğılarının işləqləndirilməsində, mövcud problemlərin qabardılaraq aradan qaldırılmasında mühüm rola malikdir.

Xəberin hazırlanması qanunmüvafiq olmalıdır

Alışlanan və dəyərləndirilən hal ondan ibarətdir ki, azad, demokratik dünyanın bir parçası olan Azərbaycanda müstəqil mətbuat formalaşmışdır. Səbəbi də dövlət tərəfindən medianın inkişafına hər tərəfi dəstəyin göstərilmesidir. Müxtəlif vaxtlarda jurnalistlərin sosial - məsiət problemlərinin həlli, redaksiyaların maddi-texniki bazasının güclənməsi istiqamətində Prezident sərəncamları imzalanıb, müvafiq qanunlar qəbul edilib. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 50-ci maddəsinə görə, hər kəsin istədiyi məlumatı qanuni yolla axtarmaq, əldə etmək, ötürmək, hazırlamaq və yaymaq azadlığı vardır. Kütłəvi informasiyanın azadlığına təminat verilir. Kütłəvi informasiya vasitələrində, o cümlədən mətbuatda dövlət senzurası qadağandır.

Bütün bunlar jurnalistlərin daha sərbəst və rahat şəkildə peşə fəaliyyətlərini davam etdirmələrinə imkanlar yaradıb. Düzdür, yaradılan şəraitdə bəzi şəxslər, qruplar istifadə etməyə çalışırlar. Əksər hallarda dağıdıcı müxalifətin və xaricdəki antimilli ünsürlərin təsiri altında olan media orqanları milli və dövlətçilik maraqlarına zidd olan, peşə fəaliyyətinin tələblərinə uyğun olmayan informasiyalar paylaşır, şəhərlər və təhlilər yazırlar. Bu kimi yazıclarla tanış olduqda, aydın şəkildə hiss olunur ki, məqalələr sifarişli yazılıb. Çünkü xəberin verilmesi, şəhərin ifadə edilməsi birbaşa siyasi dairələrin dəfələrlə səsləndirdikləri və ya internet TV-lərdə açıqladıqları fikirlərlə uyğunluq təşkil edir. Dövlətimizin böyüklüyü və xeyirxahlığı, bu məqamda da özünü göstərir. Yeni siyasi-leşmiş jurnalistlərin yazdıqlarına, səsləndirdikləri şer və böhtanlara görə hansı hüquqi addımlar atdır. Halbuki qanunvericiliğlə dövlətin ali məqsədi həm də ondan ibarətdir ki, cəmiyyətdə çağşınlığın yaradılmasının qarşısını almaqdır. Acinacaqlı hal ondan ibarətdir ki, peşələrinə xəyanət edən "jurnalist"lər var ki, onlar öyrəncəli olduqları sifarişli informasiya yayımını ümummilli proseslər zamanı da davam etdirirlər. Biz bu kimi xoşagelməz halları, istər 44 günlük Vətən Mührəbəsi dönməndə, istərsə de Qarabağda aparılan antiterror əməliyyatları zamanı da müşahidə etdik.

Azərbaycan Jurnalistlərinin Etik Davranış Qaydalarına riayət olunmalıdır

Yalan məlumatların yayılması informasiya, informasiyalasdırma və infor-

Qanunvericilikdə mətbuatın rolu

masianının mühafizəsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa ziddir və cinayət məsuliyyəti yaradır. 2022-ci il sentyabrın 24-də Azərbaycan Jurnalistlərinin VIII Qurultayında bütün yeniliklərin və dəyişikliklərin təsdiq olunaraq qüvvəyə minən Azərbaycan Jurnalistlərinin Etik Davranış Qaydalarına görə, qeyri-resmi mənbələrin məlumatları onların əhəmiyyətli uyğunluğu və informasiya dəyəri yoxlanımadan yayılmamalıdır. Prinsipin 2.2 bəndinə görə, informasiya çapa hazırlanarkən onun mənəsi təhrif olunmamalıdır. Başqa mətnindən və ya çıxışdan sitat getirərkən jurnalist həmin sitatın harada başlandığını və bitdiyini dəqiq bildirməlidir. Foto-simvolların (illüstrasiya, fotomontaj və sair) dərci zamanı şəklin sənədlə xarakter daşımadığı qeyd olunmalıdır. Yazıların sərlövhələri onun məzmununa uyğun gəlməlidir.

Günümüzün reallığında elə təlimat alan jurnalistlər var ki, onlar yalan məlumatlarına əhəmiyyətli donu geyindirməyə çalışır, bəzən isə müəyyən şəxsləri, dövlət orqanlarını hələməkdən belə çəkinmirlər. Bu isə yənə de Azərbaycan Jurnalistlərinin Etik Davranış Qaydaları prinsipinə ziddir. Həmin Qaydaların 2.5. bəndinə görə jurnalist məlumatların və ya təsvirlərin əldə edilməsi məqsədi ilə hələməyə, güc tətbiqinə və ya təhdidə yol verməməlidir.

44 günlük Vətən Mührəbəsi zamanı və 23 saat 44 dəqiqə çəkən antiterror əməliyyatları dövründə insanlıq əleyhine cinayətlər töretmiş terrorçuların həbs edilməsinə görə bəzi siyasişmiş, xaricdən verilən təlimat əsasında fəaliyyətlərini quran jurnalistlər təxribat xarakterli yalan məlumatlar yaymaqla məşğul idilər. Bu isə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinin, eləcə de Azərbaycan Jurnalistlərinin Etik Davranış Qaydalarının kobud şəkildə pozulmasıdır. Jurnalistlərinin Etik Davranış Qaydalarının 3.12. prinsipinə görə, jurnalist və redaksiya terror hadisəsini işlərdən, terrorçuların məqsədine xidmet edə bilecek qorxu effekti yaranan, terroru təbliğ edən və terror hərəkətinə bərət qazandıran reportajlar verməməlidir.

Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğu qeyd etmişdir ki, bəzi hallarda sosial şəbəkə istifadəçiləri tərəfindən qanun və ədalət prinsipinə səykənən bu cür tədbirlərə kölgə salmaq, Azərbaycan əsgərlərinin hayatı təhdidə üzəştdiyi halda həmin təhdidlərə cavab olaraq hərbi əməliyyatların keçirilməsinə qarşı çıxmak, yalan məlumat yaymaq, saxta və ya köhnə görüntülər paylaşmaq, heç bir əsas olmadan onları aktual-

Şurası məkanına daxil olan ölkələr bu qarantiyaları təmin etmək öhdəliyi daşıyırlar. İfadə azadlığı hüquq təməl hüquq olsada, mütləq deyil. Dövlətlər bu hüquqa legitim əsaslarla məhdudiyyətlər getirə bilərlər. İctimai sağlamlıq da həmin legitim əsaslardan biri ola bilər. Ancaq BMT-nin yazının əvvəlində qeyd edilən 2 sənədi şəhər etməkle vəzifələndirilmiş İnsan Haqları Komitəsi (BMT İHK) qeyd edir ki, bu məhdudiyyətlər istisna hallarda, 3 mərhələli testdən keçirilməklə tətbiq oluna bilər. Tətbiq edilən məhdudiyyətlər mütləq bu xüsusiyyətlərə sahib olmalıdır: 1) Qanunda nəzərdə tutulmalıdır. Burda qanun deyərən, parlamentin qəbul etdiyi akt nəzərdə tutulur; 2) Qanuni bir məqsədə çatmayı hədfleməlidir. Məhdudiyyətin məqsədi başqa şəxslərin hüquqlarına hörmət, milli təhlükəsizlik, ictimai düzən, sağlamalıq və ya əxlaqi qorumaq olmalıdır; 3) Gərəkli və adekvat olmalıdır.

İnformasiyanın yayılması təxribatlara və cəmiyyətlərdə çağşınlıq yaradılmasına yönəlməlidir

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə və tərəfdəş olduğu beynəlxalq qanunlara görə hər bir vətəndaş informasiya almaq və onu yaymaq azadlıqlarına malikdir. "İnformasiya əldə etmək haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 2-ci maddəsinə görə, "her kəs özü birbaşa və ya nümayəndəsi vasitəsilə informasiya sahibinə müraciət etmək, informasiyanın növünü və əldə etmə formasını seçmək hüququna malikdir". Lakin informasiyanın yayılması təxribatlara və cəmiyyətlərdə çağşınlıq yaradılmasına yönəlməlidir. Yuxarıda qeyd etdiyim kimi, bəzi siyasişmiş, xüsusi də dağıdıcı müxalifet partiyalarından təlimat alan və xarici maraqlı dairələr tərəfində maliyyələşən saytlar və intenet tv-lər kor-koranə addımlar atır və fəaliyyətlərini daha çox onlara təqdim edilən tezisler üzərində qururlar. Belələri sırasında "AbzasMedia", "Fakt Yoxla", "III Respublika Platforması", "Toplum" TV, "Meydan" TV kimi media qurumlarını misal olaraq göstərmək olar. Söyügedən media organları sıfarişlər əsasında ölkəmizin əldə etdiyi uğurları, qələbələri gözdən salmağa çalışıblar. Qarşılığında xarici ölkələrin müəyyən dairələrində qrantlar alıblar. Təbii ki, Azərbaycan qanunvericiliyinə görə qanundankənar məqsədlərinin icrası üçün pul almaq cinayət hesab olunur. Bu səbəbdən də haqlı olaraq Azərbaycan hüquq-mühafizə organları sözügedən media qurumlarını ifşa etdi və onları bəzi əməkdaşlarının hebsine nail oldu. "Abzas Media" xəbər portalının rəhbəri Ulvi Həsənov, bas redaktor Sevinc Abbasova və layihə koordinatorı Məhəmməd Kəkəlov qarşı Cinayət Məcəlləsinin 206.3.2-ci (qacaqmalçılıq, qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxslərin tərəfindən toradıldıkdə) maddəsi ilə baslanılmış cinayət işi üzrə barələrində hebs qətimkan tədbiri seçilib. Eyni zamanda "Meydan" TV-nin əməkdaşları Aynur Qənberova (Elgünəş), Ramin Cəbrayıllı (Deko), Natiq Cavadlı, Xəyalə Ağayeva, Ülvə Tahirov, Aysel Umidova və Aytac Əhmədova (Tapdış) cinayət məsuliyyətinə cəlb edilib. Onların hər birinə qarşı Cinayət Məcəlləsinin 206.3.2-ci (qacaqmalçılıq - qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxslərin tərəfinən törədildikdə) maddəsi ilə ittiham irəli sürürlüb. Məhkəmənin qərarı ilə Aysel Umidova, Aytac Əhmədova, Aynur Elgünəş, Natiq Cavadlı, Ülvə Tahirov, Ramin Deko və Xəyalə Ağayeva barəsində 4 aylıq hebs qətimkan tədbiri seçilib. Əsaslı olaraq qanuna zidd fəaliyyətləri hüquq-mühafizə organları tərəfindən sübuta yetirildiyindən "AbzasMedia", "Fakt Yoxla", "III Respublika Platforması" və "Toplum" TV-nin bəzi əməkdaşları hebs olunublar. Bu da haqlı olaraq cəmiyyətdə müsbət qarşılıqlar. Çünkü qanunazidd fəaliyyət yol tutmaq cəmiyyətə və dövlətə meydən oxumaq deməkdir. Belələrinə qarşı hüquqi addımların atılması ədalətin bərpə edilməsidir.

İLHAM ƏLİYEV